

Nepříčetnost obviněného

Je-li trestní stíhání zastaveno pro nepřičetnost obviněného v době činu a nevyjde-li najevo svévole orgánů činných v trestním řízení, ústavní pořádek nezaručuje právo na náhradu škody trestním stíháním způsobené.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. I.ÚS 1621/25 ze dne 29.10.2025)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti L. K., zastoupeného advokátem Mgr. M.B., sídlem O., proti rozsudku Nejvyššího soudu č. j. 30 Cdo 1314/2024-192 ze dne 26. února 2025, spojené s návrhem na zrušení § 12 odst. 1 písm. b) zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), za účasti Nejvyššího soudu jako účastníka řízení a České republiky - Ministerstva spravedlnosti jako vedlejšího účastníka řízení, tak, že ústavní stížnost se zamítá. Návrh na zrušení § 12 odst. 1 písm. b) zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), se odmítá.

Z odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti věci a obsah napadených rozhodnutí

1. Posuzovanou ústavní stížností se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí s tvrzením, že jím bylo porušeno jeho právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv (dále jen "Listina"). Ústavní stížnost stěžovatel spojil s návrhem na zrušení § 12 odst. 1 písm. b) zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád). Stěžovatel také dal návrh, aby Ústavní soud z důvodů procesní ekonomie zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě (dále též "krajský soud") č. j. 57 Co 315/2020-111 ze dne 4. 1. 2021 a rozsudek Okresního soudu v Opavě (dále též "okresní soud") č. j. 38 C 203/2019-68 ze dne 25. 8. 2020. K porušení stěžovatelových ústavně zaručených práv mělo dojít nepřiznáním odškodnění za trestní stíhání, které nevyústilo v odsuzující rozsudek.

2. Z ústavní stížnosti a vyžádaného spisu okresního soudu sp. zn. 38 C 203/2019 vyplynulo, že okresní soud usnesením č. j. 2 T 53/2017-198 ze dne 5. 4. 2019 rozhodl v trestní věci vedené proti stěžovateli pro přečin výtržnictví a pokus přečinu ublížení na zdraví tak, že podle § 314c odst. 1 písm. a) trestního řádu, § 188 odst. 1 písm. c) trestního řádu z důvodu podle § 172 odst. 1 písm. e) trestního řádu trestní stíhání stěžovatele zastavil. Podle okresního soudu důkazy obsažené ve spise dávají dostatečný podklad pro posouzení, že se skutek, který je stěžovateli kladen za vinu, stal a že jej spáchal stěžovatel, přičemž tento skutek naplňuje znaky přečinu výtržnictví a nese i znaky pokusu přečinu ublížení na zdraví. Stěžovatel ale nebyl v době činu pro nepřičetnost trestně odpovědný, jak vyplynulo z rozsudku Okresního soudu v Ostravě sp. zn. 5 T 36/2017 ze dne 31. 5. 2018, jímž byl stěžovatel taktéž pro nepřičetnost zproštěn návrhu na potrestání pro jiný skutek spáchaný týž den.

3. Stěžovatel se následně po vedlejší účastníkovi domáhal 510 250 Kč s příslušenstvím jako náhradu škody za trestní stíhání, které nevyústilo v odsuzující rozsudek. Okresní soud rozsudkem č.

j. 38 C 203/2019-68 ze dne 25. 8. 2020 s odkazem na § 12 odst. 1 písm. b) zákona č. [82/1998 Sb.](#) žalobu zamítl a Krajský soud rozsudkem č. j. 57 Co 315/2020-111 ze dne 4. 1. 2021 prvostupňově rozhodnutí potvrdil. Stěžovatel následně podal dovolání, které Nejvyšší soud shledal přípustným pro řešení otázky, zda vyloučení náhrady újmy způsobené trestním stíháním, které bylo zastaveno jen proto, že obviněný není za spáchaný trestný čin trestně odpovědný pro nepřičetnost v době činu, je diskriminací osob s vážnou duševní poruchou a porušením jejich práva na spravedlivý proces. Jelikož dospěl k závěru, že tomu tak není, dovolání napadeným rozsudkem zamítl.

II. Argumentace stěžovatele

4. V ústavní stížnosti (sepsané advokátem; k námitkám stěžovatele uplatněným bez právního zastoupení Ústavní soud nepřihlíží; viz např. usnesení sp. zn. IV. ÚS 252/22 ze dne 30. 5. 2022) stěžovatel namítá, že soudy přiznávají odškodnění i v jiných případech, kdy se skutek stal, je zjevně protiprávní a spáchal jej obviněný. Pokud např. byla věc postoupena k projednání v přestupkovém řízení, je usnesení o zahájení trestního stíhání podle judikatury Ústavního soudu nezákonné a nepřiznání náhrady nákladů obhajoby porušuje ústavně zaručená práva stíhaného. Nejvyšší soud v napadeném rozsudku tuto situaci odlišuje tak, že skutek stěžovatel naplňoval znaky trestného činu. To ale podle stěžovatele není pravda, neboť znakem je i subjekt - osoba, který čin spáchala, musí být trestně odpovědná. Přiznává-li se odškodnění duševně zdravému přičetnému člověku, který vědomě a zaviněně spáchal skutek, který je protiprávní (toliko nedosahuje intenzity trestného činu), pak tím spíše musí podle stěžovatele být přiznáno odškodnění člověku, který pro svou duševní poruchu ani není trestně odpovědný.

5. Dále stěžovatel uvádí, že zproštění obžaloby je objektivní skutečností, a má-li být Česká republika považována za materiální právní stát, musí nést objektivní odpovědnost za jednání svých orgánů. Není údajně rozhodné, jak orgány činné v trestním řízení vyhodnotily původní podezření, ale to, zda se toto podezření potvrdilo, což se nyní nestalo. Stěžovatel poukazuje na Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením a konstatuje, že odškodnění je mu odepíráno diskriminačním způsobem, neboť ze zákona plyne, že kdo trpí vážnou duševní nemocí, nemá nárok na odškodnění v případě zproštění obžaloby.

III. Průběh řízení před Ústavním soudem a jeho procesní předpoklady

6. Ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario).

7. Ačkoliv dal stěžovatel Ústavnímu soudu návrh, aby z důvodů procesní ekonomie zrušil i napadenému rozsudku Nejvyššího soudu předcházející rozhodnutí soudů nižších stupňů, Ústavní soud jej v tomto konkrétním případě nevyložil tak, že by stěžovatel proti těmto rozhodnutím podal ústavní stížnost. Ústavní stížnost se podává proti rozhodnutím, jimiž dle tvrzení stěžovatelů bylo porušeno jejich ústavně zaručené právo (§ 72 odst. 1 zákona o Ústavním soudu). Tomu odpovídá pravomoc Ústavního soudu zrušit napadená rozhodnutí právě z důvodu porušení ústavně zaručených práv stěžovatelů (§ 82 zákona o Ústavním soudu). Stěžovatelův návrh na zrušení rozhodnutí soudů čistě kvůli procesní ekonomii a bez argumentace ohledně jejich nesouladu s ústavním pořádkem (resp. s ústavním pořádkem chráněnými právy stěžovatele) parametry ústavní stížnosti nemá, s čímž v souladu je i formulace posuzované ústavní stížnosti, která je nadepsána jako ústavní stížnost proti rozsudku Nejvyššího soudu a pouze tento rozsudek je v ní označován jako napadené rozhodnutí. Ve vztahu k rozhodnutím Krajského soudu v Ostravě č. j. 57 Co 315/2020-111 ze dne 4. 1. 2021 a Okresního soudu v Opavě č. j. 38 C 203/2019-68 ze dne 25. 8. 2020 tedy nejde o ústavní stížnost, nýbrž o návrh s ústavní stížností spojený a zde sdílející její osud, o němž není potřeba samostatně

rozhodovat. Tento výklad ústavní stížnosti nijak neovlivňuje její šance na úspěch (míra, v jaké se Ústavní soud uplatněnými námitkami zabývá, se v jeho důsledku nemění), hraje však roli při vymezení účastníků řízení.

8. S ohledem na uvedené Ústavní soud vyzval Nejvyšší soud a Českou republiku - Ministerstvo spravedlnosti k vyjádření k ústavní stížnosti.

9. Nejvyšší soud jako účastník řízení uvedl, že ústavní stížnost se v podstatě shoduje s dovoláním, a proto ji s odkazem na obsah napadeného rozsudku navrhl zamítnout. Navzdory doplněnému argumentu, že jak v případě nepřičetnosti, tak při postoupení věci k projednání v přestupkovém řízení není naplněn jeden ze znaků trestného činu, má Nejvyšší soud za to, že zákonodárce se při vymezení okolností vylučujících odpovědnost za škodu nedostal do rozporu s čl. 36 Listiny. S ohledem na objektivní odpovědnost jde případný omyl orgánů činných v trestním řízení o jednotlivých znacích trestného činu zásadně k tíži státu, nelze však považovat za neústavní, pokud v tomto směru zákonodárce nepřístupuje ke všem znakům trestného činu za všech okolností stejně. Spouštěčem aktivity státních orgánů bývá závěr o možném naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu - skutek. Samotný úmysl či jiná pohnutka spáchat trestný čin či jakýkoliv jiný skutek, který se ve vnějším světě ještě nijak neprojevil, aktivitu policejních orgánů nevyvolává. Nepřičetnost obviněného je primárně významná pro samotné trestní řízení, v němž je podle § 172 odst. 1 písm. e) trestního řádu samostatným důvodem zastavení trestního stíhání, nikoliv, že by v jejím důsledku skutek nebyl trestným činem ve smyslu § 172 odst. 1 písm. b) trestního řádu. Zákon i judikatura z tohoto pojetí v zásadě vycházejí, pokud ve vztahu k rozhodnutí o vazbě a rozhodnutí o zahájení trestního stíhání odpovědnost státu upínají především k případům, kdy se ve smyslu § 172 odst. 1 písm. a) až c) trestního řádu skutek nestal, není trestným činem či nebylo prokázáno, že jej spáchal obviněný.

10. K případům postoupení věci do přestupkového řízení Nejvyšší soud dodává, že postoupením není řečeno, že se skutek stal, že je přestupkem ani že jej spáchal obviněný. Nicméně ani okolnost, že by se o přestupek jednalo, odpovědnost státu nevylučuje, neboť stát nemůže lidi trestně stíhat pro každé protiprávní jednání. Ovšem v případech, kdy všechny předpoklady pro trestní stíhání byly naplněny a důvodem jeho zastavení byla pouze konkrétní vlastnost obviněného - nepřičetnost v době spáchání, navíc při zahájení trestního stíhání nezřejmá, zákonodárce odpovědnost státu nevymezil. Nejvyšší soud to nepovažuje za rozporné s ústavním pořádkem, přičemž dostačující ochranou osob duševně nemocných je jednak samotný trestní zákoník, dále procesní pravidla nastavená trestním řádem a konečně i judikaturou dovozená odpovědnost státu v případech, kdy by trestní stíhání bylo projevem svévole.

11. Česká republika - Ministerstvo spravedlnosti jako vedlejší účastník řízení považuje ústavní stížnost za zjevně neopodstatněnou. Stěžovatel údajně jen opakuje argumentaci z řízení před soudy a věnuje minimální prostor snaze vyvrátit argumenty protistrany, pročez není nutné se k ústavní stížnosti podrobněji vyjadřovat. Proto vedlejší účastník odkázal na obsah svých podání z řízení před soudy a na obsah některých soudních rozhodnutí. Zároveň vedlejší účastník navrhl, aby mu Ústavní soud přiznal náhradu nákladů řízení před Ústavním soudem.

12. Ústavní soud rozhodl podle § 44 zákona o Ústavním soudu bez ústního jednání, neboť od něj neočekával další objasnění věci

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

13. Ústavní stížnost není důvodná.

14. Ústavní soud předesílá, že stěžovatel v ústavní stížnosti nenamítal porušení presumpce nevin

ani neuplatnil argumentaci ohledně jednání, pro které byl stíhán - neřešil, zda k němu došlo, a nezabýval se ani případným právním posouzením z hlediska možného naplnění jednotlivých znaků skutkové podstaty trestného činu. Stejně tak stěžovatel netvrdil, že by se orgány činné v trestním řízení dopustily svévole. Stěžovatel neuplatnil ani žádné procesní námitky např. stran zjišťování skutkového stavu apod. Podstatou jeho ústavní stížnosti je pouze otázka, zda je nepřiznání náhrady škody obviněným, jejichž trestní stíhání bylo zastaveno z důvodu dle § 172 odst. 1 písm. e) trestního řádu, v rozporu s jejich ústavně zaručenými právy. Podle uvedeného ustanovení se trestní stíhání zastaví, nebyl-li obviněný v době činu pro nepřičetnost trestně odpovědný. Argumentace stěžovatele spočívá v tom, že jeho trestní stíhání bylo zastaveno, protože byl v době činu nepřičetný, nebyly tedy naplněny všechny znaky trestného činu, a proto měl být stěžovatelův nárok na náhradu škody posouzen jako nároky jiných osob, jejichž trestní stíhání nevyústilo v odsuzující rozsudek, typicky osob, u nichž došlo k postoupení věci k projednání v přestupkovém řízení. Opačný postup stěžovatel shledává diskriminačním.

15. Ústavní soud však - ve shodě s Nejvyšším soudem - tento názor nesdílí.

16. Ačkoliv Ústavní soud dovedl v některých případech nárok obviněných, jejichž trestní stíhání nevyústilo v odsuzující rozsudek, na náhradu škody trestním stíháním způsobené [viz např. nález sp. zn. II. ÚS 2737/16 ze dne 7. 8. 2018 (N 132/90 SbNU 183)], neplatí to bezvýjimečně. V nálezu sp. zn. II. ÚS 429/01 ze dne 17. 7. 2002 (N 92/27 SbNU 79) ostatně Ústavní soud upozornil, že jeho rozhodnutí "nelze v žádném případě interpretovat tak, že by každé vznesení obvinění, které nevyústilo v pravomocný odsuzující rozsudek, bylo možno paušálně považovat za nezákonné".

17. Na to navázal Ústavní soud v nálezu sp. zn. III. ÚS 1391/15 ze dne 19. 1. 2016 (N 10/80 SbNU 125), který akceptoval jako ústavně konformní (analogické) použití § 12 odst. 1 písm. b) zákona č. [82/1998 Sb.](#) - podle něhož právo na náhradu škody nemá ten, kdo byl zproštěn obžaloby nebo bylo proti němu trestní stíhání zastaveno jen proto, že není za spáchaný trestný čin trestně odpovědný nebo že mu byla udělena milost anebo že trestný čin byl amnestován - na nároky na náhradu škody způsobené trestním stíháním, jež bylo zastaveno pro promlčení. Výjimkou jsou pak případy, kdy je tvrzená újma důsledkem svévolného postupu orgánů činných v trestním řízení. Právní závěry tohoto nálezu zůstaly v relevantní části nedotčeny i po rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci M. proti České republice, č. 42760/16, ze dne 10. 10. 2024, resp. po návrhu na obnovu řízení, který byl odmítnut usnesením Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/25 ze dne 9. 7. 2025, a je tedy možné a s ohledem na čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky i nezbytné z něj nadále vycházet.

18. Jak bylo řečeno, Ústavní soud v nálezu sp. zn. III. ÚS 1391/15 řešil odškodnění v souvislosti s trestním stíháním, které bylo zastaveno z důvodu promlčení. Podle Ústavního soudu však není důvod postupovat jinak ani v případech, kdy bylo trestní stíhání zastaveno pro nepřičetnost obviněného v době činu, neboť na ně dopadá stejné ustanovení zákona č. [82/1998 Sb.](#) (a to oproti promlčení výslovně, byť nadále analogicky v tom směru, že primárně upravuje okolnosti, za nichž je vyloučen nárok na náhradu újmy z titulu rozhodnutí o vazbě, trestu nebo ochranném opatření). Je-li tedy trestní stíhání zastaveno pro nepřičetnost obviněného v době spáchaní činu, soudy nárok na náhradu škody nepřiznají (nemají z ústavního pořádku plynoucí povinnost jej přiznat), nevyjde-li najevo svévole orgánů činných v trestním řízení.

19. Podle stěžovatele má být důvodem pro odlišný přístup v těchto věcech zákaz diskriminace osob se zdravotním postižením, k té nicméně nedochází. Je tomu tak z několika důvodů, vesměs podrobněji rozvedených v napadeném rozsudku Nejvyššího soudu. Posouzení nároku na náhradu škody při zastavení trestního stíhání nezávisí na tom, zda je obviněný osobou se zdravotním postižením. Nepřičetnou může být v době spáchaní činu i osoba bez zdravotního postižení a stejně tak osoba se zdravotním postižením může být shledána přičetnou. Z toho zároveň plyne, že osoba se zdravotním postižením se může domoci náhrady škody způsobené trestním stíháním (pokud je např.

stíhaný skutek předběžně vyhodnocen jako přešůpek) a nárok osoby bez zdravotního postižení zase může být zamítnut (např. při promlčení nebo nepřičetnosti).

20. Na podporu svých závěrů stěžovatel srovnává svou situaci se situací osob, jejichž věc byla postoupena k projednání v přešůpkovém řízení. Tyto osoby ale ve srovnatelném postavení nejsou. Jejich situace je sice stejná v tom, že ani jejich trestní řízení nevyústilo v odsuzující rozsudek, to ale pro nárok na náhradu škody podle judikatury Ústavního soudu, jak je výše popsáno, nestačí (nejde o jediné kritérium oprávněnosti nároku). Při posuzování nároku na náhradu škody se posuzují i další okolnosti, zejména důvody zastavení trestního stíhání (či jiného způsobu ukončení trestního řízení), které jsou v obou případech odlišné.

21. Stěžovateli lze dát do jisté míry zapravdu v tom, že není zcela přesně formulován argument Nejvyššího soudu, podle kterého obecně rozdíl mezi postoupením věci do přešůpkového řízení a zastavením trestního stíhání pro nepřičetnost tkví v tom, že v prvním případě nejsou naplněny znaky trestného činu, zatímco ve druhém ano. Je-li trestní stíhání zastaveno pro nepřičetnost stíhaného v době činu, není naplněn obecný znak trestného činu v podobě přičetnosti subjektu - zde ostatně již proto nebylo žádných pochyb, že stěžovatel nespáchal trestný čin. Přesnější by patrně bylo říci, že k zastavení trestního stíhání pro nepřičetnost dochází navzdory případnému naplnění znaků konkrétní skutkové podstaty trestného činu tehdy, nepřidá-li se k nim jeden z obecných obligatorních znaků trestného činu (přičetný subjekt), a nemůže tak jít o trestný čin, nýbrž jen o čin jinak trestný. Lze též vést právně-teoretické úvahy o tom, zda jednání, u kterého např. s ohledem na subsidiaritu trestní represe bylo shledáno dostatečným projednání v přešůpkovém řízení, nemohlo naplňovat znaky skutkové podstaty nějakého trestného činu, ale tyto vesměs terminologické debaty nemají na podstatu argumentu Nejvyššího soudu vliv. Ten spočívá v tom, že obě situace jsou - jak je uvedeno v předešlém odstavci - odlišné, a odlišný proto může být i zákonodárcem zvolený způsob vypořádání souvisejících nároků na náhradu škody.

VI. Závěr

22. Z uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnost podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zamítl.

23. Návrh na zrušení právního předpisu byl jako zjevně neopodstatněný podle § 43 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 43 odst. 2 písm. b) zákona o Ústavním soudu odmítnut [srov. např. nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 4241/18 ze dne 23. 7. 2019 (N 140/95 SbNU 191)]. Ústavní soud samotnou ústavní stížnost podrobil plnému meritornímu přezkumu mimo jiné i proto, že se napadený rozsudek Nejvyššího soudu do značné míry opírá o závěry nálezu sp. zn. III. ÚS 1391/15, v souvislosti s nímž Evropský soud pro lidská práva ve shora citovaném rozsudku konstatoval porušení práv tehdejšího stěžovatele zaručených Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod. Ústavní soud nyní považoval za žádoucí i formou nálezu potvrdit, že právní závěry uvedeného nálezu nadále platí, přičemž jsou přenositelné i na nyní posuzovanou věc. Obecně o ústavnosti samotného § 12 odst. 1 písm. b) zákona č. [82/1998](#) Sb. - v těchto věcech aplikovaného jen analogicky - I. senát Ústavního soudu i vzhledem ke všemu výše uvedenému pochybnosti nemá.

Další články:

- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)

- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)
- [Výkon trestu](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vyhoštění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)